

Bouwstenen december 2018 Begroting 2019 Het Hogeland

Inleiding

In de kadernota voor de gemeente Het Hogeland stond de financiële positie van onze nieuwe gemeente al stevig onder druk. Met de informatie die op dat moment beschikbaar was werd voor het begrotingsjaar 2019 een incidenteel tekort gepresenteerd van ongeveer 11 ME. De jaren daarna waren de gepresenteerde tekorten beperkter en sloegen voor het begrotingsjaar 2022 om in een bescheiden overschot. Om het incidentele tekort in 2019 en de jaren daarna weg te werken, hebben we aangegeven richting de begroting 2019 maatregelen voor te stellen en uit te werken en mee te nemen in de opstelling van deze begroting. Dit memo is een handreiking om tot een voorgestelde oplossingsrichting te komen.

In het vervolg van deze handreiking gaan we eerst in op de financiële positie van onze gemeente en de ontwikkelingen die in de kadernota zijn geschetst. Met andere woorden, welke ontwikkelingen hebben geleid tot het financiële beeld dat in de kadernota is geschetst. Vervolgens gaan we kort in op de geschetste ontwikkelingen in de conceptbegroting, die op 27 november is gepresenteerd in de gezamenlijke colleges.

Daarna gaan we langs vier lijnen in op mogelijke bezuinigingsrichtingen. Wij geven u daarbij een aantal leidende principes mee om die keuzes te kunnen voorbereiden en in te vullen. We hebben de bezuinigingsrichting opgedeeld naar gemeentelijke kosten (ambtelijk apparaat), verhogen van inkomsten (o.a. OZB), bezuinigen op programma's en investeringen door uitstel of stoppen.

Financiële positie en meerjarenperspectief bij de kadernota 2019-2022 (juli 2018)

Onderstaand hebben we het structurele en incidentele saldo van de meerjarenbegroting uit de kadernota opgenomen. Dit uitgesplitst naar programma.

Kadernota Het Hogeland (inc.+ str.)				
PROGRAMMA	Begr-2019	Begr-2020	Begr-2021	Begr-2022
(Bedragen x € 1.000)				
1 Veiligheid	4.235	4.238	4.221	4.221
2 Bereikbaarheid	8.565	8.500	8.442	8.598
3 Economie & Werkgelegenheid	474	473	472	475
4 Leefbaarheid & Voorzieningen	14.536	14.604	14.507	14.416
5 Sociaal domein & Volksgezondheid	51.164	50.312	49.909	49.495
6 RO, Wonen & Duurzaamheid	3.673	2.789	2.800	2.813
7 Burger & Bestuur	3.083	3.042	3.037	3.037
8 Bedrijfsvoering	25.858	20.703	19.855	18.424
9 Algemene Dekkingsmiddelen	-100.646	-100.882	-101.126	-102.132
Saldo Lasten & Baten programma's	10.941	3.778	2.118	-653
10 Mutaties op de reserves	9	-10	-260	-153
Resultaat van de baten en lasten	10.950	3.768	1.858	-806
Frictie-uitkering Het Hogeland	-5.759	-2.880	-2.880	-2.880
Resultaat van de baten en lasten	5.191	888	-1.022	-3.686

In bovenstaande tabel zien we het resultaat gepresenteerd met en zonder frictievergoeding. Wanneer we geen rekening houden met de frictievergoeding, dan zouden we in 2019 uitkomen op een negatief resultaat van bijna 11 ME. Het tekort is in de volgende jaren beduidend kleiner. Het tekort in 2019 wordt grotendeels veroorzaakt door incidentele mutaties/ontwikkelingen die in de kadernota zijn gepresenteerd. Te zien is dat de frictie-uitkering in 2019 onvoldoende is om dit tekort op te vangen. Het gevolg hiervan is dat het verschil binnen de Algemene Reserve van de gemeente moet worden opgevangen. Dit zou dan later aangevuld moeten worden vanuit de nog te ontvangen frictie-uitkering in de jaren 2020-2022. Later in deze notitie gaan we in op de onderliggende oorzaken van deze incidentele mutaties en de omvang van de reserves.

Zoals gezegd heeft het tekort in het jaar 2019 voor een groot deel een incidenteel karakter. Hieronder een overzicht van het incidentele deel van het gepresenteerde meerjarenbeeld. Daarbij valt met name op dat het merendeel te maken heeft met kosten in de bedrijfsvoering. Deze kosten kunnen bijna volledig worden

toegeschreven aan de herindeling. Dat betekent dat deze kosten gedekt zouden moeten worden uit het van het rijk te ontvangen frictiebudget. Aangezien het frictiebudget in 2019 niet voldoende is om deze aan de herindeling gerelateerde incidentele kosten te dekken, zal dit moeten worden voorgefinancierd uit de Algemene Reserve. Wanneer de totale kosten voor de herindeling binnen de totale frictievergoeding over de jaren 2018-2022 blijft, dan kan deze onttrekking uit de Algemene Reserve in latere jaren worden ingevuld. Voorwaarde daarbij is uiteraard wel dat de reserves van voldoende niveau zijn om deze kosten 'voor te financieren'. Dit lijkt echter niet het geval te zijn. Daarover later in deze handreiking meer.

Incidenteel effect kadernota				
PROGRAMMA	Begr-2019	Begr-2020	Begr-2021	Begr-2022
(Bedragen x € 1.000)				
1 Veiligheid	0	0	0	0
2 Bereikbaarheid	0	0	0	0
3 Economie & Werkgelegenheid	0	0	0	0
4 Leefbaarheid & Voorzieningen	63	0	0	0
5 Sociaal domein & Volksgezondheid	200	0	0	0
6 RO, Wonen & Duurzaamheid	635	0	0	0
7 Burger & Bestuur	10	0	0	0
8 1. Bedrijfsvoering - herindeling	7.066	1.950	1.100	0
2. Bedrijfsvoering - niet-herindeling	242	200	200	0
9 Algemene Dekkingsmiddelen	0	0	0	0
Saldo Lasten & Baten programma's	8.216	2.150	1.300	0
10 Mutaties op de reserves	0	0	0	0
11 Resultaat van de baten en lasten	8.216	2.150	1.300	0

Voor een goed begrip van de achterliggende oorzaken en daaraan eventueel gekoppelde oplossingen is het goed te weten wat de belangrijkste oorzaken van de incidentele, aan de herindeling gerelateerde bedrijfsvoeringskosten in 2019 zijn. Dit betreft voornamelijk de volgende posten:

- Wachtgeld verplichtingen bestuurders (storting in voorziening) € 1.958.000
- Tijdelijk budget herindeling (nog in te vullen voor oplossing van problemen) € 2.937.000
- I&A Migratiekosten € 1050.000
- Harmonisatie Kapitaallasten € 785.000
- Ontwikkelbudget herindeling € 300.000 (in 2019 en € 200.000 in 2020 en € 100.000 in 2021)

Overige incidentele posten uit de kadernota zijn (niet aan de herindeling gerelateerd):

- Buurtsportcoach € 63.000
- Dorpsinitiatieven/leefbaarheid € 200.000
- Waddenkustopgave € 500.000
- Omgevingsvisie € 95.000
- Harmonisatie beleid afvalinzameling € 40.000
- Inventarisatie archief € 200.000

Naast het hierboven beschreven incidentele probleem, leek het structurele tekort in de kadernota in de loop van de meerjarenramingen om te slaan in een licht voordelig saldo van ca. 0,8 ME in 2022.

Hieronder het structurele beeld dat bij de kadernota is gepresenteerd:

Begroting saldo structureel				
+ = tekort, -/- = overschot	Begr-2019	Begr-2020	Begr-2021	Begr-2022
(Bedragen x € 1.000)				
Structureel begrotingsaldo	2.734	1.618	558	-806

Bovenstaand structureel saldo uit de kadernota kan voor een groot deel worden verklaard door onderstaande structurele negatieve effecten:

- Sociaal Domein €2.475.000 (aflopend naar € 1.238.000 in 2022)
- Harmonisatie kapitaallasten € 757.000
- Kapitaallasten investering I&A migratie € 275.000.
- Beheerplan kademuren en beschoeiingen € 105.000 (kapitaallast v.a. 2022)

Helaas is door negatieve ontwikkeling in de algemene uitkering het saldo van 2022 bij de conceptbegroting omgeslagen in een tekort. Daarover later in dit memo meer.

Financiële positie en meerjarig perspectief bij de conceptbegroting 2019

De afgelopen maanden is er gewerkt aan de nadere uitwerking van de begroting 2019 met behulp van de uitgangspunten zoals in de kadernota zijn benoemd. Dit heeft geleid tot een nieuw financieel (meerjaren)beeld. Helaas is dit beeld verder verslechterd, wat maakt dat het noodzakelijk is om de lijnen uit te zetten waarlangs dit perspectief zou kunnen worden omgezet naar een acceptabel saldo voor 2019 (dat redelijker wijs is te dekken vanuit de frictievergoeding en de Algemene Reserve) en een sluitend meerjarenperspectief.

Het meerjarig financieel beeld voor de huidige stand van de begroting 2019 ziet er als volgt uit (dit beeld is enigszins aangepast t.o.v. de eerdere cijfers door nadere uitwerking van verschillende onderdelen):

Begroting saldo structureel				
+ = tekort, -/- = overschot	Begr-2019	Begr-2020	Begr-2021	Begr-2022
<i>(Bedragen x € 1.000)</i>				
Structureel saldo kadernota	2.734	1.618	558	-806
Structureel effect begroting	-790	363	1.125	2.192
Structureel perspectief	1.944	1.981	1.683	1.387
Saldo kadernota incidenteel + structureel	10.950	3.768	1.858	-806
Structureel effect begroting 2019	-790	363	1.125	2.192
Incidenteel Effect begroting 2019	261	29	-109	-135
Saldo structureel + incidenteel	10.421	4.160	2.875	1.252
Frictie-uitkering Het Hogeland	-5.759	-2.880	-2.880	-2.880

We zien in het bovenstaande overzicht dat het financieel perspectief ten opzichte van de kadernota verder is verslechterd. In de structurele meerjarige saldi zien we dat het aanvankelijke structurele overschot in 2022 is omgeslagen in een tekort van bijna 1,5 ME. Het structurele saldo van 2019 laat echter een kleine verbetering zien. In grote lijnen kan dit structurele effect worden toegeschreven aan de volgende effecten:

- Effect Algemene uitkering. Oplopend van € 136.000 naar ruim € 1.865.000 negatief.
- Effect prijs- en looncompensatie (gerelateerd aan de Algemene Uitkering). Oplopend naar bijna €2.380.000 negatief in 2022.
- Tarieven WMO Begeleiding en WMO Hulp bij het huishouden € 400.000.
- Structureel effect I&A gerelateerde kosten iets nadeliger € 226.000.

Daar staan echter ook een aantal positieve structurele effecten tegenover:

- De structurele personeelsstaat valt iets lager uit dan de in de kadernota opgenomen structurele dekking. € 765.000
- Een aantal structurele stelposten hebben we laten vrijvallen ca. € 135.000
- Op de belastingen ontstaat in 2022 een voordeel dat oploopt naar ca. 1 ME als gevolg van nu geraamde inflatiecorrectie op de opbrengsten en reeds gerealiseerde areaaluitbreiding van objecten in de Eemshaven.
- Structureel effect harmonisatie kapitaallasten € 436.000 voordeliger dan bij de kadernota voorzien.

Naast de ontwikkeling van het structurele saldo, zien we dat ook het incidentele tekort voor 2019 met ongeveer 1,7 ME is opgelopen. Dit heeft voornamelijk met de in te vullen tijdelijke vacatures te maken. Deze vallen hoger uit dan wat we in de kadernota hadden voorzien.

Probleem in de conceptbegroting 2019 blijft nog steeds dat de te ontvangen frictievergoeding in 2019 niet voldoende is om de incidentele aan de herindeling gerelateerde kosten te kunnen dekken. Daar komt nog bij dat er in 2017 en 2018 reeds een fors voorschot is genomen op deze in 2019 te ontvangen vergoeding. Het is daarom goed een beeld te schetsen van de inzet van de frictievergoeding en dit te koppelen aan het tijdstip waarop de vergoedingen worden ontvangen, aangezien dit zeer bepalend is voor de benodigde middelen uit de Algemene Reserve. Hieronder ziet u dit beeld over de jaren 2017-2022:

(bedragen x € 1000,-)	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Frictieuitkering		3293	5759	2880	2880	2880
Kosten t.l.v. frictie	1750	4530	7.270	2.388	1.431	323
Effect op AR	-1750	-1237	-1511	492	1449	2557
Cumulatief effect AR	-1750	-2987	-4498	-4006	-2557	0

Zoals u ziet betekent het verschil in ontvangst van de frictie-uitkering en de uitgaven ten laste van dit budget in 2019 een forse 'voorfinanciering' en dus claim op onze Algemene Reserve. Dit kan uiteraard alleen wanneer de Algemene Reserve van voldoende omvang is. Daarom is het goed om ook hier inzicht in te hebben. Wij hebben daarom gepoogd een inschatting te maken van de Algemene Reserve per 31-12-18. Dit vooruitlopend op de verwerking van de jaarrekeningen en de mutaties die hieruit voortvloeien. Daaruit ontstaat het volgende beeld:

Stand Algemene Reserve per 31-12-2018						
Bedum						1.396.800
De Marne						2.235.000
Winsum						1.761.000
Eemsmond						4.045.000
Correctie Middag/Humsterland						<u>-280.000</u>
Totaal Algemene Reserve						9.157.800
Grote aanspraken op Algemene Reserve						
Aanpassing gebouw NSU (Eemsmond)					3.500.000	
Weerstandsvermogen van de 4 gemeenten gezamenlijk						
€ 8 miljoen. Indien de claim zich voordoet zullen de bestemmings-reserves en de belastingcapaciteit "goed" zijn voor € 5 miljoen						
					3.000.000	
						6.500.000
"Vrije ruimte" van de algemene reserve						
						2.657.800

We zien in bovenstaande opstelling dat wij op basis van de optelsom van de huidige paragrafen weerstandsvermogen van de 4 gemeenten nog een vrij besteedbare ruimte hebben van ca. 2,7 ME. Momenteel wordt er gewerkt aan de opzet van een model voor risicomanagement, dat o.a. moet leiden tot een nieuwe berekening van het benodigde weerstandsvermogen. Dan zal moeten blijken in hoeverre dit afwijkt van de optelsom van de 4 huidige gemeenten. Vooralsnog baseren wij ons voor deze notitie op de optelsom van de huidige 4 begrotingen.

De vrij beschikbare ruimte van de AR moet worden afgezet tegen de benodigde middelen om de incidentele tekorten voor 2019 te dekken. Dit tekort betreft op basis van de huidige informatie 13,4 ME, dat deels kan worden gedekt uit de te ontvangen frictievergoeding in dit jaar voor een bedrag van ca. 5,8 ME. Blijft derhalve

een incidenteel te dekken opgave over van 7,6 ME, bij een omvang van de AR die nog voor 2,7 ME is in te zetten.

Na deze schets van het voorliggende financieel perspectief, kunnen we de stap maken naar mogelijke oplossingsrichtingen om dit perspectief in evenwicht te brengen. Daarbij zal als eerste getracht moeten worden om het structurele meerjarenperspectief sluitend te krijgen. Daarom wordt onderscheid gemaakt tussen het structurele (meerjarige) begrotingssaldo en het totale saldo, inclusief de incidentele posten. Incidentele posten kunnen daarbij met incidentele middelen worden afgedekt. Dat kunnen externe bronnen als subsidies zijn, maar ook onze eigen algemene reserve. Hieronder wordt een schets gegeven van de mogelijkheden. Deze kunnen als basis dienen voor de te kiezen oplossingsrichting.

Benodigde maatregelen in perspectief

Hierna gaan wij op de verschillende richtingen waarin de maatregelen kunnen worden gezocht in, maar we willen eerst de benodigde maatregelen in perspectief plaatsen.

De begroting 2019 van Het Hogeland kent ongeveer € 145 miljoen aan totale lasten. Het is complex (en vraagt ook meer tijd) om aan te geven welk deel hiervan exact beïnvloedbaar is. Een deel van de taken is wettelijk en een deel is eigen beleid van de gemeente. Bij wettelijke taken kan een gemeente vaak wel kiezen op welk niveau hier invulling aan wordt gegeven. Bij eigen beleid kunnen meerjarige afspraken vastliggen. We hebben er op dit moment dan ook niet voor kunnen kiezen om een onderbouwd totaal overzicht op te stellen. Het is dus een indicatie.

Een deel van de begrotingslasten kan niet betrokken worden bij de te nemen maatregelen:

- Specifieke uitkeringen: tegenover deze lasten staan ook baten
- Riolering en afvalstoffen: gesloten systemen, staan ook baten tegenover
- Kapitaallasten: op korte termijn heel beperkt beïnvloedbaar. Op langere termijn zijn deze lasten terug te brengen door af te zien van investeringen en door uitbestedingen.

De personeelslasten komen in deze notitie afzonderlijk aan bod en de subsidies komen we ook afzonderlijk op terug. Als deze bedragen van de totale lasten worden afgetrokken dan resteert grosso modo een bedrag aan kosten derden van ongeveer 26 ME. Bij het onderdeel over de programma's gaan we hier verder op in.

Samengevat geeft dit het volgende beeld van de beïnvloedbare lasten:

Beïnvloedbare lasten begroting 2019										
Programma		TOTAAL	100% kosten-dekkend	Lonen & Kap.l. e.d.	Inhuur personeel	inkomens-overdr.	Subsidies	Soc.uitkeringen	Ov.goe-deren en diensten	Overig beïnvloedbaar
1	Veiligheid	4.382	0	435	271	3.549	41	0	86	0
2	Bereikbaarheid	8.618	0	4.356	120	23	0	0	4.044	75
3	Economie en werkgelegenheid	1.638	0	783	98	0	143	0	513	101
4	Leefbaarheid en voorzieningen	15.328	0	7.106	483	595	2.336	1.257	3.493	58
5	Sociaal domein en Volksgez.heid	66.861	0	4.361	1.090	34.851	996	16.778	7.835	950
6	RO, Wonen en duurzaamheid	17.326	10.520	3.455	256	1.241	51	0	1.488	315
7	Burger en bestuur	4.247	0	3.235	16	448	2	0	539	7
8	Bedrijfsvoering	21.130	0	12.406	1.519	343	5	1	6.760	96
9	Alg.dekkingsmiddelen	5.676	0	4.089	45	0	0	0	1.542	0
		145.206	10.520	40.226	3.898	41.050	3.574	18.036	26.300	1.602

Standaard zijn er drie hoofdlijnen om de begroting in evenwicht te brengen:

- verlaging van de eigen (vaak ambtelijke) kosten;
- verhoging van de inkomsten;
- afstoting of beperking van taken;
- Uitstel van investeringen;

Tenslotte kunnen technische aanpassingen in de administratieve verwerking verschuivingen in de begrotingsaldi betekenen. Deze richtingen lichten we hierna toe, waarbij we ook verschillende reeds onderzochte of nog verder uit te werken voorstellen betrekken en zullen toelichten.

Oplossingsrichtingen

Gemeentelijke kosten (m.n. ambtelijk apparaat)

In onze nieuwe organisatie hebben we op begrotingsbasis (2019) een structurele personele bezetting van ongeveer 445 fte. Daarnaast zijn er nog een aantal fte's boven de formatie (8 fte) en is er overbezetting (13 fte) op verschillende functies. Totaal komen we dan op ca. 466 fte structureel. Daarnaast is er tijdelijke vacatureruimte geraamd van ongeveer 53 fte. Het realiseren van bezuinigingen op personele formatie kan betekenen dat we bepaalde taken niet meer kunnen uitvoeren.

Het terugbrengen van de personele formatie zal veelal gekoppeld moeten worden aan de taken die we laten vervallen. Naast inhoudelijke taken zal ook het niveau van dienstverlening aan onze burgers hiervan gevolgen kunnen ondervinden. Daarnaast zijn er bestuurlijke kosten; hiertoe behoort ook het aantal wethouders en zij, waarvoor wachtgeld moet worden betaald.

Een eerste beschouwing van onze personele lasten bracht ons tot een aantal mogelijkheden die wij ter overweging mee willen geven. De maatregelen hebben wij genummerd, overeenkomstig de samenvatting in bijlage 1:

1. Bereiken pensioengerechtigde leeftijd van de boven formatieve fte's.

Wanneer wij kijken naar de formatie die boven formatief is geraamd, dan zien wij dat een deel daarvan inmiddels is aangesteld op een bepaalde functie. Ons is op dit moment niet geheel duidelijk of hiermee ook openstaande structurele vacatures zijn vervuld en dit dus een verlaging van de geraamde personeelslast betekent. Dit veroorzaakt mogelijk nog enige verschuiving.

Daarnaast bereiken een aantal mensen binnen afzienbare tijd de pensioen gerechtigde leeftijd. Daarmee zal de structurele last in de meerjarenraming afnemen. Dit heeft het volgende effect:

<i>Bedragen x € 1.000,-</i>	2019	2020	2021	2022
Bereiken AOW leeftijd boven de formatie fte's		100	290	350

2. Tijdelijke vacatureruimte

In de concept personeelsstaat 2019 is voor 53 fte aan tijdelijke vacatureruimte opgenomen. De hiermee gepaard gaande lasten bedragen voor een volledig jaar, met een opslag van 45% vanwege inhuur 5,2 ME. Deze tijdelijke frictie zou uit de frictievergoeding moeten worden gedekt. Bij de opstelling van de kadernota was als lijn gekozen dat het frictiebudget moet dienen om de tijdelijke knelpunten in de organisatie op te lossen, wanneer dit binnen de structurele formatie niet past. De resterende ruimte in de frictievergoeding is echter beperkt en moet voor een groot deel nog in de komende jaren worden ontvangen. Het lijkt derhalve niet verstandig dit frictiebudget nu op vrijwel volledig in te zetten. Het zal immers voor alle teams op dit moment vrijwel niet in te schatten zijn wat de werkdruk in 2019 gaat worden. In de loop van 2019 zal dit duidelijk worden. Het is daarom aan te bevelen te onderzoeken in hoeverre gewenste tijdelijke ondersteuning afgedekt kan worden door projectgelden of andere externe middelen. Tevens is het goed te kijken of de gewenste inhuur voor een volledig jaar is benodigd, of dat een kortere periode zou kunnen volstaan. Het niet (volledig) invullen van deze tijdelijke vacatureruimte betekent uiteraard een lager incidenteel tekort in 2019.

In het saldo voor de concept begroting 2019 hebben we rekening gehouden met inzet van het frictiebudget in de lijn van de kadernota (in de jaren 2019, 2020 en 2021, respectievelijk 2,7 ME, 1,75 ME en 1 ME)

Aandachtspunt/knelpunt:

Bij nader onderzoek van de geraamde tijdelijke vacatureruimte vroegen wij ons af of alle daar opgenomen vacatures daadwerkelijk tijdelijk zijn, of dat hier ook deels structurele functies zijn opgenomen. Eén voorbeeld is bijvoorbeeld de Sociaal onderzoeker. Wanneer deze incidenteel wordt opgevuld, vragen wij ons af hoe na 2019 in deze taak wordt voorzien. Het zou goed zijn deze lijst nog eens kritisch te bekijken en te beoordelen welk deel structurele vacatures betreft. Dit zou het verhoging van het structurele tekort betekenen.

3. Structurele vacatureruimte

In de huidige geraamde personeelslasten is rekening gehouden met ruim 74 fte structurele vacatureruimte. De vraag is of deze ook volledig zal zijn bezet gedurende het jaar. Daarnaast leert de ervaring dat een gering percentage van de vacatures gemiddeld niet zal zijn ingevuld, of dat het enige tijd duurt voordat een vacature kan worden ingevuld. Uitgaande van 1% van de structurele formatie die jaarlijks niet wordt ingevuld, zou een jaarlijkse onderuitputting van de personeelslasten betekenen circa € 350.000. Hiervoor zou en stelpost opgenomen kunnen worden in de begroting die ten gunste komt van het begrotingsaldo.

4. Structurele formatie/efficiency

De in de begroting opgenomen structurele formatie behelst ongeveer 466 fte. Hierin is tevens het boven formatieve deel (8 fte) en de overbezetting (13 fte) op bepaalde formatieplaatsen opgenomen. De vraag rijst hoe we met de overbezetting omgaan. Willen we deze vrijmaken, of behoort dit tot onze structurele formatieruimte. Dit is bepalend voor het aantal fte's waar we in de loop van de meerjarenraming mee rekenen. Dit is tevens te koppelen aan de verwachting dat er op termijn efficiencywinst verwacht mag worden van de nieuwe organisatie door de bundeling van de processen en de formatie. Wanneer we uitgaan van een efficiencywinst van 5 fte in 2020, oplopend naar 15 fte in 2022, dan levert dat de volgende structurele besparing op:

Bedragen x € 1.000,-	2019	2020	2021	2022
Efficiencywinst leidt tot lagere structurele formatie		350	700	1.050

Aandachtspunt/knelpunt:

Nader onderzoek van de structurele formatie die nu is opgenomen in de begroting leert ons dat er overbezetting op de vastgestelde formatie van het functieboek is. De vraag is echter of dit ook echt ruimte is die op termijn kunnen worden vrijgemaakt. De opgevoerde omvang van verschillende formatieplaatsen is uiteraard arbitrair en erg afhankelijk van de invulling. Het is goed een helder standpunt over deze formatieomvang in te nemen.

Voor de volledigheid hebben wij een overzicht bijgevoegd met een vergelijking van de verschillende formaties per team, met een doorkijk naar de wijzigingen in de formatie-omvang per team die nu reeds hebben plaatsgevonden. Het is goed om bij verdere reductie van de omvang van de formatie van de teams rekening te houden met dit beeld.

Naast bovengenoemde mogelijkheden op het vlak van de personeelsformatie, willen we ook de ontwikkeling en de daaraan gekoppelde mogelijkheden op de op te nemen bestuurskosten noemen:

5. Wachtgeld bestuurders

In de kadernota hebben wij voorgesteld om conform geldende regelgeving een voorziening te vormen voor de wachtgeldverplichtingen van voormalig bestuurders. Inmiddels is duidelijk geworden dat een tweetal bestuurders geen aanspraak zal maken op wachtgeld. In de begroting is i.v.m. deze verplichting rekening gehouden met een bijgestelde dotatie aan de voorziening van ruim 1,6 ME (was bij kadernota nog 1,95 ME). De verwachting is echter dat een aantal bestuurders ook in de nieuwe gemeente weer plaats nemen in het bestuur. Dat zal uiteraard een verlaging van de benodigde dotatie betekenen. Indien we er vanuit gaan dat een aantal wethouders ook in het nieuwe bestuur of elders een betrekking krijgen, dan levert dit een verlaging van de benodigde dotatie in 2019 op van naar schatting 0,6 ME, waarmee we uit zouden komen op een incidentele dotatie van ca. 1 ME in 2019.

6. Omvang formatie bestuur

Hoewel dit aan de nieuwe coalitie en de nieuwe raad is voorbehouden, willen we toch ook kort de formatieve omvang van het bestuur benoemen. In de concept begroting 2019 is gerekend met een wethoudersformatie van 6 fte. Elke wethouder is daarbij goed voor een omvang van ca. € 130.000. Ter vergelijking een aantal willekeurige andere gemeenten: In Midden Groningen is sprake van 5 wethouders, Smallerland heeft 5, Westerwolde heeft 4 en de gemeente Groningen heeft ook 5 wethouders. De formatieve omvang is ons niet bekend. Wij schatten dat een verlaging van de raming met € 260.000 reëel is.

Verhoging inkomsten

Het tweede spoor dat gevolgd kan worden, is het verhogen van de baten. Hiervoor hebben we voor 2019 een beperkt aantal mogelijkheden, waarvan de OZB de belangrijkste is. Deze moet in 2019 nog worden vastgesteld door de nieuwe raad. Andere mogelijkheden zijn een verhoging van de huur van de (sport)accommodaties en eventueel de secretarieleges. De overige belastingen zijn inmiddels vastgesteld door de huidige raden en kunnen door de nieuwe raad voor 2019 niet naar boven worden aangepast. Op langere termijn zijn er meer mogelijkheden voor aanpassing van de tarieven. De mogelijkheden voor verhoging van de inkomsten worden hieronder kort toegelicht.

7. Onroerende Zaak Belasting

De limitering van OZB-tarieven is per 1 januari 2008 afgeschaft. Het kabinet heeft wel het voorbehoud gemaakt dat de jaarlijkse opbrengststijging voor de OZB landelijk beperkt moet blijven. Daartoe is een macronorm ingesteld. Voor 2019 is deze vastgesteld op 4%. Dit percentage is opgebouwd uit 1,6% reële trendmatige groei van het bruto binnenlands product en 2,4% prijsontwikkeling nationale bestedingen (op basis van het Centraal Economisch Plan 2018). Een geringe afwijking van deze macronorm is toegestaan. Landelijk gezien kan een overschrijding van de macronorm betekenen dat gemeenten gekort worden op de algemene uitkering uit het gemeentefonds.

In de conceptbegroting is gerekend met een opbrengststijging van 2,4%, conform de genoemde prijsontwikkeling. Dat is ruim onder de macronorm voor de OZB. In dat licht is er ruimte voor enige extra verhoging van de OZB. Een procent extra verhoging van de OZB opbrengst betekent voor de gemeente Het Hogeland een extra structurele opbrengst van ca. € 175.000. Daarmee blijven we nog steeds onder de vastgestelde macronorm voor de OZB in 2019.

8. Extra areaaluitbreiding WOZ objecten

In de conceptbegroting is rekening gehouden met areaaluitbreiding in de Eemshaven die in 2018 is gerealiseerd. Dat leverde een structurele meeropbrengst ten opzichte van de kadernota met op van ruim 0,2 ME. Op basis van nieuwe informatie en afspraken met bepaalde partijen in de Eemshaven is een verdere areaaluitbreiding in 2019 vrij zeker. Het lijkt zeer verantwoord hier bij de begroting 2019 reeds rekening mee te houden. Na aftrek van de korting in de Algemene Uitkering vanwege een stijgende totale WOZ waarde, zou dat een netto meeropbrengst van ongeveer 0,2 ME structureel betekenen. Een vertrouwelijk memo hebben we als bijlage toegevoegd.

Naast bovengenoemde areaaluitbreiding zijn er veel gunstige perspectieven te benoemen in de Eemshaven met geplande uitbreidingen, waarvoor de plannen in een vergevorderd stadium zijn. Op basis van deze perspectieven lijkt het ons verantwoord om ook na 2019 een deel van de extra inkomsten uit areaaluitbreiding te ramen. Wij denken dat een oplopende extra inkomst van 0,25 ME per jaar verantwoord is. Dat zou dan voor de jaren 2019 tot en met 2022 uitkomen op respectievelijk 0,2 ME, 0,45 ME, 0,7 ME en 0,95 ME.

Taken uit de programma's in de begroting

Maximaal 26,3 ME van de budgetten (overige goederen en diensten) in de verschillende programma's is beïnvloedbaar (zie tabel blz.5). In de praktijk zal dat gelet op verplichtingen etc. die we nu nog niet in beeld hebben kunnen brengen, nog lager zijn. Naast de keuzes die we op basis van dit inzicht mogelijk zouden kunnen maken, is het ook een goede basis om te kijken naar een mogelijk aanbestedingsvoordeel. Hier komen wij hieronder op terug.

9. Subsidies

In de begroting is ongeveer voor € 3,5 ME aan subsidies (aan instellingen) geraamd. Voor 2019 is de subsidie in veel gevallen reeds onder voorbehoud met de instellingen gecommuniceerd. Korting op de subsidie voor het komend begrotingsjaar is daardoor niet verstandig. Mocht het noodzakelijk zijn, dan kan hier voor de latere jaren wellicht wel onderzoek naar gedaan worden. Uitgaande van de totaal geraamde € 3,5 miljoen aan subsidies, zal een generieke korting van 1%, € 35.000 opleveren. Instellingen zullen echter niet in staat te zijn om direct in te spelen op een eventuele korting. Dit komt veelal doordat de personeelskosten het merendeel van de lasten van deze instellingen vormen. Personeel zal dan ook veelal recht op wachtgeld hebben. Wij stellen daarom voor hier vooralsnog niet op in te zetten.

10. Inflatie(prijscompensatie)

In de huidige meerjarenbegroting is aan de inkomstenkant gerekend met een inflatiecorrectie voor 2019 van 2,4%. In de jaren daarna zijn we uitgegaan van 1,8%. Op de stelposten hebben we daartegenover niet de volledige inflatie als last geraamd. Wij zijn uitgegaan van 75% van het toegepaste inflatiepercentage dat in het gemeentefonds is opgenomen. Dit is ongeveer 0,7 ME in 2019 en 0,5 ME in de jaren daarna. Voor het opstellen van de begroting is het mogelijk om dit geraamde inflatiepercentage aan te lastenkant aan te passen. In feite wordt dan een soort van generieke korting op de beschikbare budgetten toegepast.

11. Inkoopvoordeel

In de kadernota is een mogelijk te behalen inkoopvoordeel opgenomen van 0,25 ME. Dit is ongeveer gelijk aan de kosten van het gevormde Coördinerend Centraal Inkoopteam (CCI). Het inkoopteam is echter van mening dat dit voordeel mogelijk veel verder kan oplopen. Op basis van onze analyse dat de begroting ongeveer 26,3 ME bevat aan beïnvloedbare kosten derden, lijkt het ons redelijk het inkoop voordeel hoger in te schatten. Een te

behalen voordeel door een professionele wijze van inkopen van 3% zou een mogelijk structureel voordeel betekenen van ruim 0,75 ME. Op voorhand lijkt dat haalbaar. Wij stellen voor in 2019 uit te gaan van een totaal te behalen voordeel van 0,5 ME en vanaf 2020 van 0,75 ME. Dit zou een verhoging met 0,5 ME van het in de kadernota opgenomen voordeel betekenen.

12. Inzet onderhoudsreserves kapitaalgoederen

Alle gemeenten maken momenteel gebruik van egalisereserves voor het onderhoud van kapitaalgoederen. Te denken valt hierbij aan wegen, gebouwen en kunstwerken. Wellicht is het een mogelijkheid om in 2019 in te teren op de bestaande onderhoudsreserves. In 2019 kan dan worden gewerkt aan nieuwe onderhoudsplannen voor de nieuwe gemeente. Op basis daarvan kunnen dan de benodigde middelen voor 2020 e.v. worden bepaald en in de begroting 2020 worden verwerkt. Dit zou mogelijk een incidenteel voordeel in 2019 kunnen opleveren. De gezamenlijke omvang van de egalisereserves onderhoud wegen bedraagt eind 2018 naar schatting ruim 1 ME.

13. Incidentele posten kadernota

In de kadernota is een aanzienlijk bedrag aan incidentele posten opgenomen, die ook deels zijn aangemerkt als afweegbaar. Het zou goed zijn deze posten bij de voorliggende afwegingen te betrekken. Eerder in deze notitie (pag. 2) zijn de belangrijkste posten weergegeven. Te denken valt dan aan het ontwikkelbudget herindeling, dorpsinitiatieven/leefbaarheid, de waddenkustopgave, de inventarisatie van het archief, of de buurtsportcoach. Er zou gekeken kunnen worden of de wens mogelijk kan worden doorgeschoven naar 2020 of later. Dit zou de druk op het begrotingsaldo van 2019 kunnen verlichten.

Willen we naast bovengenoemde onderwerpen de lasten binnen de programma's verder terugdringen, dan betekent dat inhoudelijke keuzes maken in wat we wel en mogelijk niet doen. Dit vergt nader onderzoek en overleg met de inhoudelijke teams. Het overzicht met de beïnvloedbare onderdelen van onze begroting kan daarbij worden gebruikt als basis om te bepalen waar de mogelijke ruimte voor keuzes ligt.

Investeringsprogramma.

In de begroting 2019 zal een meerjarig investeringsprogramma 2019-2022 worden opgenomen. Hierin zullen gewenste en voorgenomen investeringen voor de komende jaren staan. Dit investeringsschema zal gebaseerd zijn op de bestaande investering schema's van de oude gemeenten.

Het is verstandig de geplande investeringen tegen het licht te houden en te beoordelen op noodzakelijkheid en of het kan worden doorgeschoven of geschrapt.

Technische administratieve wijzigingen

Naast de hiervoor beschreven inhoudelijke maatregelen, is het ook in beperkte mate mogelijk om een aantal maatregelen van meer technische aard bij de opgave te betrekken. Deze beschrijven wij hieronder:

14. Beoordeling bestemmingsreserves

Om het incidentele tekort in 2019 op te kunnen vangen, zonder dat de Algemene Reserve door de ondergrens gaat, is het aan te bevelen de bestemmingsreserves tegen het licht te houden en te beoordelen in hoeverre deze zouden kunnen vrijvallen en worden toegevoegd aan de Algemene Reserve. Een eerste snelle scan leert dat er voor een bedrag van ruim 7 ME aan bestemmingsreserves aanwezig zijn die mogelijk kunnen vrijvallen ten gunste van de AR. Dit is echter een politieke keuze. De bestemmingsreserves zijn immers voor een specifiek doel gevormd. Een toevoeging aan de AR zou dus een alternatieve besteding van deze middelen betekenen.

In bijlage IV vindt u een overzicht van deze reserves.

15. Rekeningresultaten 2018

De ervaring leert ons dat het rekeningsaldo vaak positiever uitvalt dan het begrote resultaat. Op zich is dat vanuit het voorzichtigheidsprincipe ook niet zo vreemd. Wij hebben daarom geprobeerd een grove inschatting te maken van het verwachte resultaat van de 4 gemeenten gezamenlijk over het huidig jaar. Wij realiseren ons echter dat we ons daarmee op glad ijs begeven, aangezien we niet het volledige overzicht hebben van de nog te verwachten nota's over de laatste periode van het jaar. Wij vinden het echter ook lastig uit te leggen als er nu zaken worden geschrapt of omgebogen, terwijl dit na de totstandkoming van de rekeningen van de 4 gemeenten niet noodzakelijk was geweest. Het rekeningresultaat komt uiteraard ten goede aan onze algemene reserve, die daarmee kan dienen als dekking voor het gepresenteerde incidentele tekort in 2019. Een gezamenlijk positief resultaat van 2 ME zou met de kennis van nu (met de nodige slagen om de arm) te verdedigen zijn. Bij de definitieve begroting van Het Hogeland hebben we hier uiteraard meer zicht op en kan dit worden bijgesteld.

16. Restwaarde van activa

Bij de behandeling van de kadernota in de raadklankbordgroep is de vraag gesteld in hoeverre het hanteren van een restwaarde bij de activa zou kunnen leiden tot een verlaging van de structurele kapitaallasten. Wij hebben dit onderzocht en zijn tot de conclusie gekomen dat dit mogelijk een effect kan hebben bij de geactiveerde gebouwen en de tractie. Gezamenlijk zou dit mogelijk een verlaging van de structurele kapitaallast van ca. 0,2 ME op kunnen leveren.

17. Onderuitputting kapitaallasten

Het is gebruikelijk dat niet alle investeringskredieten aan het einde van het boekjaar volledig zijn besteed. Het gevolg hiervan is dat de uit de investering voorvloeiende kapitaallast voor het nog niet gerealiseerde deel een jaar later zal starten. Deze kapitaallastenschuif nemen we normaal gesproken mee bij de eerste bestuursrapportage. Wanneer we op basis van de huidige bestedingen proberen een inschatting te maken van het voordeel van deze onderuitputting, dan komen we op een ingeschat bedrag van € 400.000. Dit zou het incidentele voordeel in 2019 zijn.

In bijlage vindt u een samenvatting van de hier beschreven mogelijke keuzes met een inschatting van de mogelijke impact.

Leidende principes bij de keuzes

Wij adviseren u om de volgende uitgangspunten te hanteren bij de te maken keuzes:

- Gelet op de komende financiële situatie moet per beleidsveld beoordeeld worden of het ambitieniveau nader moet worden gedefinieerd.
- Bij wettelijke taken is het niveau van uitvoering bespreekbaar.
- Op beïnvloedbare taken zijn er de volgende alternatieven:
  - stoppen;
  - verminderen;
  - handhaven.De keuze en het effect van de keuze zal moeten worden onderbouwd.
- Wij blijven bij onze dienstverlening de burger centraal stellen.
- In algemene zin willen we beleidsarm gaan opereren: dit scheelt capaciteit (bij het opstellen, bij het uitvoeren en handhaven) en geeft vorm aan deregulering.
- Alle geplande investeringen (al dan niet geraamd) worden heroverwogen. Hierbij moet uitstellen of afstellen nadrukkelijk aan de orde komen.
- Wanneer er een afweging moet worden gemaakt zal moeten worden beoordeeld in hoeverre de investering onvoorzien, onontkoombaar, en onuitstelbaar is.
- Een sluitende (meerjaren)begroting is een absolute randvoorwaarde.

Tot slot

We willen voorkomen dat we maatregelen nemen die contraproductief uitwerken. We willen derhalve verantwoorde keuzes maken.

Nader onderzoek naar specifieke maatregelen binnen programma's moet vervolgens nog plaatsvinden. Wanneer de nieuwe coalitie wensen heeft zal ook dit financieel vertaald moeten worden in heroverweging van bestaande uitgaven en beleid. Duidelijk is dat de financiële ruimte er niet is.

De financiële situatie zal ons overigens niet moeten weerhouden om ambities uit te blijven spreken. De kaders waarbinnen deze ambities gerealiseerd kunnen worden zijn echter beperkt.

Als er vragen zijn, dan zijn we graag tot nadere toelichting bereid.

Bedum, 5 december 2018

Bijlagen:

- I Samenvatting geïnventariseerde maatregelen
- II Overzicht onderdelen formatie
- III Korte notitie areaaluitbreiding WOZ
- IV Overzicht Bestemmingsreserves
- V Overzicht geplande investeringen 2019 e.v.

Bijlage I

Voorstellen "bezuinigingen" actualisatie begroting 2019

			Indicatie van het financiële effect x € 1000,-			
Nr	Onderwerp	Effect: I of S	2019	2020	2021	2022
1	Pensioengerechtigde leeftijd boven-formatief	S		-100	-290	-350
2	Tijdelijke vacatures niet/minder invullen	I	PM	PM	PM	
3	Structurele vacatureruimte	S	-350	-350	-350	-350
4	Structurele formatie/efficiency	S	-	-350	-700	-1.050
5	Wachtgeld bestuurders	I	-600			
6	Lagere omvang bestuur	S	-260	-260	-260	-260
7	OZB opbrengsten + 1%	S	-175	-175	-175	-175
8	Extra areaaluitbreiding Eemshaven	S	-200	-450	-700	-950
9	Korting op subsidies	S	PM	PM	PM	PM
10	Raming inflatie lager	S	PM	PM	PM	PM
11	Inkoopvoordeel	S	-250	-500	-500	-500
12	Inzet onderhoudsreserves kapitaalgoederen	I	PM			
13	Heroverweging incidentele posten kadernota*	I	PM			
14	AR aanvullen uit bestemmingsreserves (max)	I	-7.000			
15	Voorschot op rekeningresultaat	I	PM			
16	Restwaarde activa	S	-200	-200	-200	-200
17	Onderuitputting kapitaallasten	I	-400			
	Totaal van de		-9.435	-2.385	-3.175	-3.835
*	Dit betreft:					
	Waddenkustopgave	€ 500.000				
	Dorpsinitiatieven/leefbaarheid	€ 200.000				
	Inventarisatie archief	€ 200.000				
	Omgevingsvisie	€ 90.000				
	Buurtspportcoach	€ 63.000				
	Harmonisatie beleid afvalstoffenheffing	€ 40.000				

Begrotingsaldi en maatregelen:

Begroting saldo structureel				
<i>+ = tekort, -/- = overschot</i>	Begr-2019	Begr-2020	Begr-2021	Begr-2022
<i>(Bedragen x € 1.000)</i>				
Structureel saldo kadernota	2.734	1.618	558	-806
Structureel effect begroting	-790	363	1.125	2.192
Structureel perspectief	1.944	1.981	1.683	1.387
Saldo kadernota incidenteel + structureel	10.950	3.768	1.858	-806
Structureel effect begroting 2019	-790	363	1.125	2.192
Incidenteel Effect begroting 2019	261	29	-109	-135
Saldo structureel + incidenteel	10.421	4.160	2.875	1.252
Frictie-uitkering Het Hogeland	-5.759	-2.880	-2.880	-2.880
Totaal mogelijke maatregelen	-9.435	-2.385	-3.175	-3.835

Bijlage II formatieoverzicht										
Formatie										
Thuis team	Eerste proeve	Start formatie	Totale formatie	FB-1	FB-2	Vacatures - Structureel	Vacatures - tijdelijk	Boventallig	Structurele formatie	Gemiddeld ingeleverd
Kolomnr	< 0 >	< 1 >	< 2 >	< 3 >	< 4 >	< 5 >	< 6 >	< 7 >	< 8 >	{<6>+<7>}/<1>
Assistentenpool	12,00	12,70	12,50	0,80	9,20	0,50	27,035	2,00	108,138	15,7%
Beheer en onderhoud	92,20	89,00	83,83	3,00	69,03	9,80	468,050	2,00	115,500	2,2%
Burgersaken	20,80	16,50	13,98	0,60	12,38	1,00	46,764			0,0%
Communicatie	9,80	8,00	8,15	0,80	4,75	1,80	137,329	0,80	55,623	10,0%
Economie & Arbeidsmarkt	11,00	8,20	9,17	1,00	4,67	3,50	247,709			0,0%
Faciliteit	11,40	8,00	6,97	1,00	5,97				6,97	0,0%
Faciliteit servicedesk	8,30	5,00	5,00	0,00	1,67	2,33	125,981	1,00	61,431	20,0%
Financiële administratie/belastingen	17,80	17,80	17,15	1,00	16,15					0,0%
Financiën P&C	16,80	14,80	15,57	0,80	10,47	0,80	55,623	3,50	271,096	23,6%
HRM	15,20	15,40	14,66	0,80	9,87	3,19	202,280	0,80	49,145	5,2%
I&A automatisering	8,80	10,80	9,00	1,00	5,00	3,00	201,054			0,0%
I&A gegevenshuis	18,70	15,80	14,69	1,00	8,19	4,00	270,016	1,50	104,292	9,5%
I&A informatiebeheer	11,80	11,30	13,16	0,80	8,36	1,00	88,184	3,00	177,667	26,5%
I&A informatiemanagement	6,00	6,00	5,94	1,00	2,94	2,00	176,368			0,0%
JZ/OOV	15,20	14,90	13,95	1,00	7,95	2,60	182,223	2,40	160,390	16,1%
KCC	12,30	7,80	11,98	0,80	5,28	1,00	54,069	4,90	264,939	62,8%
Projectteam	0,00	0,00	7,72					7,72	800,614	100,0%
Ruimtelijke ordening beleid	19,20	23,60	18,90	2,00	12,40	3,00	216,513	1,50	104,292	6,4%
Ruimtelijke ordening Infra	25,40	23,00	20,69	1,00	17,89			1,80	139,421	7,8%
Ruimtelijke ordening vastgoed/grond/duurzaamheid	22,30	23,40	20,04	1,00	11,22	4,25	316,255	3,57	255,932	15,3%
Ruimtelijke ordening VTH	22,50	24,30	20,03	1,00	11,03	4,00	261,918	4,00	269,846	16,5%
Samenleving en sociaal	87,80	97,40	94,79	5,00	61,99	11,89	822,803	15,91	1.165,411	16,3%
Staf	11,10	11,10	10,56	4,80	2,66	2,00	165,640	1,10	63,157	9,9%
Werkmaatschappij	63,35	60,45	56,80	6,00	34,83	12,52	826,440	3,45	239,873	5,7%
Project Aardbevingen	9,80	1,00	0,89	0,89	0,00	0,00		0,00	0,89	0,0%
	549,55	526,25	506,12	37,09	333,90	74,18	4.892,255	53,23	3.606,152	12,0%
								7,72	800,614	
									445,17	

Bijlage III

Notitie areaaluitbreiding WOZ Eemshaven 2019 e.v. (control Eemsmund)

De mogelijke areaaluitbreiding komt voort uit Google waar de waarde sterk is gestegen van 186 miljoen naar 314 miljoen. Het is een saldo areaaluitbreiding aangezien het minder meer is door de waardedaling van RWE. Er is ook een behoorlijke waardedaling van de RWE. Hiervoor zijn wij uitgegaan van 138 miljoen. Dit blijkt nu 178 miljoen te worden. Als wij uitgaan van de actuele waarde dan kunnen wij voor een bedrag van 40 miljoen maal tarief aan extra OZB opbrengst ramen. Wel is het risico aanwezig dat de RWE mogelijk weer naar 100 miljoen gaat in 2019, is niet zeker. Zie mail Pascal. Daarnaast komt er in 2019 een staalfabriek waar ook een behoorlijke waarde tegenover staat. Ook zal RWE in de toekomst mogelijk sterk stijgen doordat zij overgaan op biomassa. Ok begrijp ik dat Google mogelijk 2 keer zo groot wordt dus van 314 miljoen gaat verdubbelen. Dit speelt echter pas vanaf 2020 of later als de vergunningen rond zijn. Er is dus veel positief perspectief voor de Eemshaven.

Het advies is uitgaan van de actuele waarde van de RWE en daarmee een stuk extra areaaluitbreiding (door Google) van 40 miljoen. Op basis van het tarief Eemsmund (want extra opbrengst 2018 wat zich voortzet in 2019) is deze extra opbrengst ($0.007557 \times 40.000.000$) is 302.280. Correctie AU, afhankelijk nieuwe tarieven en dergelijke, ca 35%. Blijft er over 196.482 aan extra OZB opbrengst structureel.

Er is een risico dat dit in de realisatie over 2019 niet helemaal gehaald gaat worden. Hier staat wel weer extra compensatie tegenover om dit op te vangen, de vraag is hoeveel. Inzake de structurele opbrengsten is het perspectief gunstig ook gezien de ontwikkelingen vanaf 2020.

Bijlage IV			
Bestemmingsreserves die mogelijk over kunnen naar AR			
Gemeente	Omschrijving BR	Saldo 31-12-2017	Opmerking
Bedum	Kinderopvang	27.658	Is beschikbaar voor beleid in de breedste zin van het woord. Overhevelen betekend dat er geen <u>aanvullende</u> middelen meer beschikbaar zijn.
Bedum	Groot onderhoud dorpshuizen	43.380	In voorkomende gevallen dient een incidentele post opgenomen te worden in de begroting.
Bedum	Instrumenten/uniformen	23.280	Ten eerste gaat HH nog subsidies verstrekken voor aanschaf instrumenten en uniformen? Zo ja, dan kunnen deze ook in voorkomende gevallen incidenteel geraamd worden.
Winsum	Bovenwijkse voorzieningen	92.000	Is in het verleden gevoed vanuit grondverkopen grexen. Wordt nog gebruikt voor ineens afboeken van kosten extra parkeerplaatsen e.d.
Winsum	Herstructurering	121.000	Is in het verleden gevoed vanuit grondverkopen grexen. Wordt nog gebruikt voor ineens afboeken van kosten in relatie tot herstructurering
Winsum	Verkiezingen/referenda	38.500	Wordt gebruikt voor de egalisatie van kosten in relatie tot verkiezingen e.d.
Winsum	Leefbaarheid	17.000	Wordt gebruikt ter dekking van incidentele subsidies in relatie tot leefbaarheid
Eemsmond	Reserve economische ontwikkelingen	103.900	Laatste onttrekking in 2016
Eemsmond	Reserve bedrijventerreinen	375.000	Komt nog mogelijke claim vanuit nog te behandelen advies tot verwerving grond in Edama Uithuizen € 125.000, resteert € 375.000, verder op dit moment geen claims.
Eemsmond	Reserve sociale werkvoorzieningen	1.921.000	De kosten hiervan worden opgenomen in de begroting 2019
Eemsmond	Reserve woningmarkt	400.000	Op dit moment geen claims, bij verdere ontwikkeling en uitvoering van plannen is financiële dekking lastig
Eemsmond	Reserve woon- en leefbaarheid	1.043.000	Ingesteld voor maatregelen tegen de 'krimp' ;in 2017 deel aangewend voor Centrumplan Uithuizen, verder alleen uitgaven voor planvorming
Eemsmond	Reserve ontwikkelprojecten Eemsmond	855.000	Op dit moment geen claims, bij verdere ontwikkeling en uitvoering van plannen is financiële dekking lastig
Eemsmond	Reserve lokale woon-en leefbaarheidsplan	1.745.000	Op dit moment geen claims, bij verdere ontwikkeling en uitvoering van plannen is financiële dekking lastig
De Marne	BR Res. afwaardering IHP	244	overschot
De Marne	BR Frictiekosten	200	overschot
De Marne	BR Jeugd, WMO	268.495	Extra last in 2019; waarschijnlijk ook al extra last in KN
De Marne	BR Uitvoeringskosten drie transities	60.000	Extra last in 2019; waarschijnlijk ook al extra last in KN
De Marne	BR Jeugd Beleid #D	49.926	Extra last in 2019; waarschijnlijk ook al extra last in KN
De Marne	BR Ontwikkeling Lauwersoog	7.000	overschot
De Marne	BR Herstructurering woonplan	370	overschot
		7.191.953	

Bijlage V												
Investeringslijst 2019 - 2021												
Nr	Onderwerp	Termijn	Bedrag van investering (ex BTW)						Kapitaallast (1 st jaar)			Opmerking
			2019		2020		2021		2020	2021	2022	
			Uitgave	Inkomst	Uitgave	Inkomst	Uitgave	Inkomst				
1	B Roldeuren budi MIOP	20	50.998						3.825			
2	B Openbare verlichting 2019	30	127.500						7.438			
3	B Damwand Boterdiep Wz Bedum	20	500.000						37.500			
4	B Beschoeiingen en kademuren		PM									
5	B Reconstructie Molenweg Bedum	20	667.000						50.025			
6	B Revitalisering Geert Reinderspark Bedum	20	310.000						23.250			
7	B Luchtafzuiging raadzaal Bedum	20			8.312					623		
8	B Damwand Boterdiep Zz en Molenweg Bedum	20			500.000					37.500		
9	B CV installatie werkplaats Bedum	15					9.555				876	
10	B Reconstructie De Vliet (Vrije gang - Waldadrift)	20					200.000				15.000	
11	B Beregeningspomp	15					11.400				1.045	
12	M Beschoeiing	20	782.800		782.800		782.800		58.710	58.710	58.710	
13	M Investerings I&A BMW	5	117.600						26.460			
14	W Versterking centrum Winsum	1	500.000	500.000								
15	W Infrastructuur centrum Winsum	40	500.000						25.000			gerekend met rente 0,75%
16	W Romp-akkoord: kortsluiting Ranum-Ond d d weg	40	500.000	500.000	3.000.000	3.000.000	4.200.000	2.700.000			142.500	Wordt grotendeels gedekt uit subsidies/bijdragen.
17	W Romp-akkoord: Fietsroute-plus	40	125.000						6.250			
18	W Romp-akkoord: spoorwegovergangen	40	675.000		700.000				33.750	35.000		
19	W De Tirrel: (school)gebouw	40	2.000.000	275.000	7.628.000	3.275.000			93.125	299.525		Besluit is de afschrijving te dekken uit Onderwijsreserve.
20	W De Tirrel: sportzaal	40	500.000		3.200.000				25.000	160.000		Besluit is de kapitaallasten te dekken uit dekkingsreserve.
21	W De Tirrel: maatschappelijke ruimtes	40	1.000.000	275.000	2.942.000	275.000			43.125	140.225		De huuropbrengsten dekken de kapitaallasten.
22	W De Tirrel : infrastructuur	40	1.000.000		3.000.000				50.000	150.000		Besluit is de kapitaallasten te dekken uit dekkingsreserve.
23	W Winsum-West : infrastructuur	30	205.000						11.958			
24	W Winsum-West : sportvelden	30	1.344.000						78.400			
25	W Winsum-West: clubgebouw (kleedkamers)	40	1.684.000	350.000					75.450			
26	W Winsum-West: duurzaamheid	15	275.000						25.208			Lasten worden doorberekend aan gebruikers.
27	E 3 Zoutstrooiers	7	110.274						18.510			
28	E Calamiteitenbus	7	41.500						6.966			
29	E Kraan met stick en korf	7	134.067						22.504			
30	E Werkvoertuigen groen	7	89.076						14.952			
31	E Civiele constructies	40	36.000		11.000		321.000		1.800	550	16.050	
32	E Openbare verlichting	30	194.000		150.000		186.000		11.317	8.750	10.850	
33	E Fietsplan	40	355.000		379.000		354.000		17.750	18.950	17.700	
34	E Herinrichten kerkplein/uitbreiden parkeervz	40	420.000						21.000			
35	E Aanpassing openbare ruimte schoollocaties	20	50.000		50.000		50.000		3.750	3.750	3.750	
36	E Herinrichting Oranjebuurt Uithuizermeeden		PM									
37	E Shovel	7	52.758						8.856			
38	E Traktor	7	58.822						9.874			
39	E 2 maaiers	7			144.476					24.251		
40	E Werplek hardware	4			60.000					16.500		
41	E Herinrichting Uithuizen Noord				PM							
42	E Achtermaai	5			16.482					3.708		
43	E Maaimachine + korf/klepel	7					130.549				21.914	
44	E Heftruck	8					18.229				2.734	
45	E Containers met hydro kleppen	9					30.058				4.091	
46	E Traktor	10					22.075				2.759	
47	E Frontmaai	11					15.500				1.797	
	Totaal		14.405.395		22.572.070		6.331.166		811.753	958.043	299.776	
	Rente	2,50%										